

Jerzy Gierusz Katarzyna Koleśnik

PLAN KONT Z KOMENTARZEM

HANDEL • PRODUKCJA • USŁUGI

Wydanie XXII uaktualnione

Stan prawny na 1 stycznia 2020 r.

**ODDK Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa
Gdańsk 2020**

Spis treści

Wstęp	9
1. Założenia systemu rachunkowości finansowej	11
1.1. Podmioty objęte ustawą o rachunkowości	11
1.2. Nadrzędne zasady rachunkowości	17
1.3. Polityka rachunkowości	26
1.4. Prowadzenie ksiąg rachunkowych	32
1.5. Kategorie przyjęte dla potrzeb wyceny aktywów i pasywów	40
1.6. Inwentaryzacja	44
1.7. Badanie i publikowanie sprawozdań finansowych	50
2. Wykaz kont syntetycznych	69
3. Komentarz do planu kont	75
3.1. Zespół 0 – Aktywa trwałe	75
3.2. Zespół 1 – Inwestycje krótkoterminowe i kredyty bankowe	247
3.3. Zespół 2 – Rozrachunki i roszczenia	305
3.4. Zespół 3 – Materiały i towary	444
3.5. Zespół 4 – Koszty według rodzajów i ich rozliczenie	506
3.6. Zespół 5 – Koszty według typów działalności i ich rozliczenie	553
3.7. Zespół 6 – Produkty i rozliczenia międzyokresowe	584
3.8. Zespół 7 – Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem	619
3.9. Zespół 8 – Kapitały (fundusze) własne, fundusze specjalne, rezerwy i wynik finansowy	678
4. Długoterminowe umowy o usługę	731
5. Rozliczanie połączenia spółek	751
6. Rachunkowość zabezpieczeń	763
Załącznik nr 1 – Zarządzenie kierownika jednostki o adaptacji „Planu kont” dla potrzeb Zakładowego Planu Kont	783
Bibliografia	789

Wstęp

Opracowanie niniejsze – oparte na przepisach ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 351 z późn. zm.) – przeznaczone jest dla potrzeb prowadzenia ksiąg rachunkowych w jednostkach gospodarczych niezależnie od formy ich własności i struktury organizacyjnej.

Różnice w ewidencji, jakie występują pomiędzy podmiotami, a na które starano się zwrócić uwagę w publikacji, dotyczą przede wszystkim:

- szczegółowości grupowania operacji gospodarczych na kontach syntetycznych, przez co niektóre konta wymienione w publikacji mogą okazać się zbędne, inne wymagać będą rozbudowy i podziału,
- wariantu ewidencji i rozliczania kosztów – do wyboru pozostają trzy zasadnicze opcje: grupowanie kosztów tylko w Zespole 4 „Koszty według rodzajów i ich rozliczenie”, ujmowanie ich jedynie na kontach Zespołu 5 „Koszty według typów działalności i ich rozliczenie” lub równoczesna ewidencja kosztów na kontach Zespołów 4 i 5,
- rozbudowy ewidencji analitycznej, zwłaszcza rzeczowych składników aktywów obrotowych, zobowiązań, należności i środków trwałych,
- funduszy własnych, których istota zależy od formy prawnej podmiotu.

Należy podkreślić, iż przyjęte w opracowaniu rozwiązania ewidencyjne (zwłaszcza nazwy i symbole cyfrowe kont) mają jedynie charakter propozycji i nie są obligatoryjne. Stąd też prezentowaną publikację należy uznać za przydatną głównie poprzez opis treści ujmowanych na poszczególnych kontach oraz określenie sposobu księgowania różnych operacji. Plan kont adresowany jest przede wszystkim do przedsiębiorstw prowadzących działalność produkcyjną, usługową i handlową. W książce pominięto zagadnienia stanowiące o specyfice rachunkowości finansowej banków i zakładów ubezpieczeń, nie omawia się także problematyki konsolidacji sprawozdań finansowych.

Całość opracowania składa się z kilku części. W rozdziale pierwszym omówiono założenia systemu rachunkowości finansowej polskich przedsiębiorstw, w tym między innymi zakres podmiotowy ustawy o rachunkowości, nadrzędne zasady rachunkowości, stopień swobody przy wyborze polityki rachunkowo-

ści, zakres badania i publikowania sprawozdań finansowych, reguły przeprowadzania inwentaryzacji.

W rozdziale drugim zawarto wykaz kont syntetycznych (zakres minimalny i proponowany), przyjmując ich podział na dziewięć zespołów o symbolach od 0 do 8. Rozdział trzeci zawiera wyjaśnienie zasad funkcjonowania poszczególnych kont z podaniem między innymi:

- treści ekonomicznej konta, czyli rodzaju księgowanych na nim operacji gospodarczych oraz charakteru salda,
- kategorii cen, jakie winny mieć zastosowanie dla wartościowego ujęcia poszczególnych składników majątku,
- zasad prowadzenia ewidencji analitycznej,
- sposobu księgowania typowych operacji gospodarczych,
- daty zapisu oraz dokumentu będącego podstawą rejestracji księgowej.

W stosunku do Zespołów 4, 5 i 6 przedstawiono również:

- zasady ewidencji i rozliczania kosztów,
- kryteria wyróżniania miejsc powstawania kosztów oraz nośników kosztów.

W kolejnych trzech rozdziałach zaprezentowano wybrane problemy rachunkowości finansowej, dotyczące węższej grupy przedsiębiorstw, a mianowicie:

- pomiaru wyniku finansowego przy realizacji długoterminowych umów o usługę,
- wyceny majątku i trybu połączenia spółek,
- rachunkowości zabezpieczeń.

Na zakończenie, w załączniku nr 1, przedstawiono projekt Zarządzenia kierownika jednostki gospodarującej dotyczącego adaptacji niniejszego Planu kont do potrzeb Zakładowego planu kont.

Zasadniczym impulsem do przygotowania kolejnego wydania książki były zmiany, jakie nastąpiły w ustawie o podatku od towarów i usług oraz ustawach o podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych. W tekście uwzględniono również kwestie dotyczące Pracowniczych Planów Kapitałowych.

Pragnę podziękować żonie Barbarze Strzałkowskiej-Gierusz za konsultacje i wnikliwe uwagi, które w poważnym stopniu wpłynęły na ostateczny kształt niniejszej publikacji. Dziękuję również córce Katarzynie Gierusz za znaczący udział w przygotowaniu rozdziału 6 „Rachunkowość zabezpieczeń”.

Jerzy Gierusz

Konto 036 „Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe”

Konto 036 służy do ewidencji zmian wartości długoterminowych aktywów finansowych, będących elementem składowym inwestycji długoterminowych (**konta: 031, 032, 033**). Zmiany wartości tej kategorii mogą nastąpić wskutek:

- trwałej utraty wartości,
- przywrócenia utraconej wartości,
- przeszacowania do poziomu cen rynkowych (wartości godziwej),
- wyceny w skorygowanej cenie nabycia.

Długoterminowe aktywa finansowe ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich nabycia albo powstania, według cen nabycia albo cen zakupu, jeżeli koszty przeprowadzenia i rozliczenia transakcji są nieistotne (art. 35 ust. 1 ustawy o rachunkowości) – patrz także wyjaśnienia do **konta 030**.

W przypadku trwałej utraty wartości (patrz wyjaśnienia do **konta 030**) należy nie później niż na koniec okresu sprawozdawczego dokonać odpisu aktualizującego wartość: **Ma 036, Wn 751**. Odpisu dokonuje się do poziomu ceny sprzedaży netto, a w przypadku jej braku, do ustalonej w inny sposób wartości godziwej (art. 28 ust. 7 ustawy o rachunkowości). Jeżeli ustanie przyczyna, dla której dokonano odpisu aktualizującego, można odtworzyć utraconą wartość przez zapis odwrotny: **Ma 752, Wn 036**, w pełnej wysokości lub częściowo (art. 35c ustawy o rachunkowości).

Nie rzadziej niż na dzień bilansowy (a zatem można to robić częściej, np. co miesiąc) długoterminowe aktywa finansowe mogą być wyceniane w wartości rynkowej. Kwotę przeszacowania ustala jednostka samodzielnie. Skutki wzrostu wartości do poziomu cen rynkowych odnosi się na kapitał z aktualizacji wyceny: **Ma 806, Wn 036** (art. 35 ust. 4 ustawy o rachunkowości). Patrz także wyjaśnienia do **konta 843**.

Jeżeli po przeszacowaniu do poziomu cen rynkowych długoterminowe aktywa finansowe trwale tracą na wartości, zapisy będą następujące: **Ma 036, Wn 806** w kwocie utraty wartości równej dokonanej uprzednio przeszacowaniu; **Ma 036, Wn 751** w kwocie utraty wartości ponad dokonane przeszacowanie – poniżej ceny zakupu/nabycia (art. 35 ust. 4 ustawy o rachunkowości). Odtworzenie utraconej wartości: **Ma 752, Wn 036** do wysokości kwoty uprzednio odpisanej w koszty operacji finansowych (po tej operacji

wartość długoterminowych aktywów finansowych osiągnięte poziomu ceny nabycia/zakupu), przeszacowanie do poziomu cen rynkowych ponad cenę nabycia/zakupu: **Ma 806, Wn 036**.

Różnice kursowe z tytułu wyceny długoterminowych aktywów finansowych wyrażonych w walutach obcych powstałe na dzień ich wyceny rozlicza się:

- dodatnie: **Ma 806, Wn 036**,
- ujemne: **Ma 036, Wn 751** (art. 30 ust. 4, art. 35 ust. 2 i 4 ustawy o rachunkowości – patrz szerzej wyjaśnienia do **konta 030**).

W przypadku przekazania w formie aportu inwestycji długoterminowej zapisy będą następujące: **Ma 032** lub **Ma 033, Wn 751** w cenie zakupu/nabycia, **Ma 752, Wn 031** w wartości aportu wg statutu/umowy spółki; **Ma 036, Wn 806** w kwocie przeszacowania odniesionej na kapitał z aktualizacji. Powyższe zapisy mają miejsce, o ile wartość długoterminowych aktywów finansowych wykazuje się w wyższej cenie rynkowej (patrz art. 35 ust. 5 ustawy o rachunkowości).

Przy przekazaniu w formie aportu inwestycji, która uprzednio utraciła wartość, zapisy będą następujące: **Ma 032** lub **Ma 033, Wn 036** w kwocie trwałej utraty wartości; **Ma 032** lub **Ma 033, Wn 751** w wartości netto inwestycji; **Ma 752, Wn 031** w wartości aportu według statutu/umowy spółki.

Sprzedaż inwestycji długoterminowych: **Ma 031, Ma 032, Ma 033, Wn 751** w wartości ewidencyjnej; **Ma 752, Wn Zespół 1** lub **Zespół 2** w cenie sprzedaży; odpis aktualizujący odniesiony na kapitał: **Ma 036, Wn 806**. Przy sprzedaży inwestycji, która uprzednio utraciła wartość, zapisy będą następujące: **Ma 031, Ma 032, Ma 033, Wn 036** w kwocie utraty wartości; **Ma 031, Ma 032, Ma 033, Wn 751** w wartości netto sprzedanej inwestycji; **Ma 752, Wn Zespół 1** lub **Zespół 2** w cenie sprzedaży.

Przekwalifikowanie inwestycji długoterminowej do krótkoterminowej. Jeżeli przekwalifikowana inwestycja długoterminowa była uprzednio przeszacowana a skutki przeszacowania ujęte są w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny, to nierozliczoną na dzień przekwalifikowania nadwyżkę z tytułu przeszacowania inwestycji długoterminowej zalicza się do kosztów lub przychodów finansowych (art. 35 ust. 6 ustawy o rachunkowości).

Zapisy księgowo związane z przekwalifikowaniem inwestycji długoterminowych do krótkoterminowych i odwrotnie przedstawiono w wyjaśnieniach do **konta 030**.

Analityka do konta **036** powinna być prowadzona według tych samych kryteriów jak do kont **031, 032, 033**. **Konto 036** może wykazywać saldo Dt (wzrost wartości długoterminowych aktywów finansowych do poziomu cen rynkowych) lub saldo Ct (odpis z tytułu trwałej utraty wartości). Dla potrzeb bilansu saldo **konta 036** koryguje stany debetowe **kont 031, 032, 033**.

Przeszacowanie inwestycji długoterminowych do poziomu cen rynkowych (wartości godziwej), a także odpisy z tytułu trwałej utraty wartości powodują, iż wartości księgową i podatkową tych składników aktywów są różne. Rodzi to obowiązek utworzenia rezerwy na odroczony podatek dochodowy lub ujawnienia odroczonych aktywów podatkowych. Zagadnienie to opisano w wyjaśnieniach do **konta 843 „Rezerwa na podatek dochodowy”**.

**Typowe zapisy strony Wn konta 036
„Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe”**

Lp.	Treść operacji	Konto przeciwstawne
1.	Odtworzenie utraconej wartości długoterminowych aktywów finansowych (do poziomu poprzedniego odpisu w ciężar konta 751).	752
2.	Kwota podwyższenia wartości długoterminowych aktywów finansowych do poziomu cen rynkowych (wartości godziwej) ponad cenę zakupu/nabycia.	806
3.	Dodatnie różnice kursowe z tytułu wyceny długoterminowych aktywów finansowych w walucie obcej.	806
4.	Zbycie (w tym sprzedaż, nieodpłatne przekazanie) inwestycji długoterminowej – odpis w kwocie trwale utraconej wartości.	031, 032, 033
5.	Przekwalifikowanie inwestycji długoterminowych do krótkoterminowych.	147
6.	Przekwalifikowanie inwestycji krótkoterminowych do długoterminowych.	147

**Typowe zapisy strony Ma konta 036
„Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe”**

Lp.	Treść operacji	Konto przeciwstawne
1.	Odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości długoterminowych aktywów finansowych (w kwocie utraty wartości ponad kwotę przeszacowania do poziomu cen rynkowych – wartości godziwej).	751
2.	Odpis aktualizujący z tytułu trwałej utraty wartości długoterminowych aktywów finansowych (w kwocie uprzednio dokonanego przeszacowania do poziomu cen rynkowych – wartości godziwej).	806
3.	Ujemne różnice kursowe z tytułu wyceny długoterminowych aktywów finansowych w walucie obcej.	806 i (lub) 751
4.	Zbycie (w tym sprzedaż, nieodpłatne przekazanie) inwestycji długoterminowych – odpis w kwocie podwyższenia wartości do poziomu cen rynkowych – wartości godziwej.	806
5.	Przekwalifikowanie inwestycji długoterminowych do krótkoterminowych.	751, 147
6.	Przekwalifikowanie inwestycji krótkoterminowych do długoterminowych.	147

**Konto 037 „Odpisy aktualizujące wartość nieruchomości,
praw i pozostałych inwestycji długoterminowych”**

Konto 037 służy do ewidencji zmian wartości nieruchomości i praw oraz pozostałych aktywów zaliczanych do inwestycji długoterminowych (**konta: 034 i 035**).

Zmiany, o których mowa, mogą nastąpić wskutek:

- trwałej utraty wartości,
- przywrócenia utraconej wartości,
- przeszacowania do poziomu cen rynkowych (wartości godziwej).

Obniżenie wartości inwestycji w nieruchomości oraz prawa do poziomu ceny sprzedaży netto obciąża pozostałe koszty operacyjne: **Ma 037, Wn 761**, obniżenie wartości pozostałych inwestycji długoterminowych – koszty finansowe

Konto 245 „Inne roszczenia sporne”

Konto 245 przeznaczone jest do ewidencji roszczeń spornych z tytułu dostaw, robót i usług, w związku z działalnością operacyjną i socjalną, dochodzonych od kontrahentów krajowych i zagranicznych. Przy dochodzeniu należności **konto 245** obciąża się pod datą skierowania sprawy na drogę postępowania spornego (**Ma 200** lub **Ma 242** lub **Ma 241**). Roszczenia sporne dochodzone w trybie postępowania sądowego należy objąć odpisem aktualizującym wartość – pod datą skierowania sprawy do sądu (**Ma 270**, **Wn 761**) – patrz wyjaśnienia do **konta 270**.

Jeżeli odpis dotyczy należnych odsetek lub udzielonych pożyczek, obciąży on koszty operacji finansowych: **Ma 270**, **Wn 751**.

Jeżeli odpis dotyczy należności objętych warunkowym układem, jego dokonanie obciąża pozostałe koszty operacyjne (patrz wyjaśnienia do **konta 200** i do **konta 761**): **Ma 270**, **Wn 761**.

Koszty postępowania spornego pod datą wyciągu bankowego są księgowane: **Ma 131**, **Wn 761** lub **Ma 138**, **Wn 852**, lub **Ma 131**, **Wn 761**.

Jeżeli sąd wyda wyrok korzystny dla przedsiębiorstwa, roszczenie podwyższa się o zasądzone koszty postępowania spornego: **Ma 762**, **Wn 245** oraz o naliczone odsetki karne (jeżeli wcześniej nie ujęto ich w kwocie roszczenia na **koncie 200**, a następnie na **koncie 245**): **Ma 752**, **Wn 245**. Objęcie kwot podwyższających należność główną odpisem aktualizującym: **Ma 270**, **Wn 761** lub **Wn 852** lub **Wn 751** (odsetki).

Całą należność obejmującą: należność główną, przysądzone koszty postępowania spornego i odsetki karne prze księguje się: **Ma 245**, **Wn 200** lub **Wn 242** lub **Wn 241**. Wpłata dokonana przez kontrahenta: **Ma 200** lub **Ma 242** lub **Ma 241**, **Wn 131** lub **Wn 138** wymaga przywrócenia utraconej wartości należności w wysokości wpływu: **Ma 762** lub **Ma 852** lub **Ma 752**, **Wn 270** w kwocie przywróconej wartości należności.

Oddalenie pozwu wymaga zapisu: **Ma 245**, **Wn 270**, o ile dokonano odpisu aktualizującego wartość należności.

Jeżeli nie aktualizowano wartości należności: **Ma 245**, **Wn 761** (należności od kontrahentów działalności operacyjnej i dotyczące budowy środków trwałych), **Ma 245**, **Wn 852** (należności ZFŚS), **Ma 245**, **Wn 751** (odsetki i pożyczki), **Ma 245**, **Wn 761** (należności objęte warunkowym układem). Przy

wycenie należności spornych w walutach obcych obowiązują zasady ogólne (patrz wyjaśnienia do kont **Zespołu 2**).

Nie mogą być uznane za roszczenia sporne roszczenia o przyspieszenie zapłaty – aby był spór, musi być wyrażona odmowa zapłaty.

Przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych – uwzględniając dotychczasowe orzecznictwo sądów administracyjnych, w którym niejednokrotnie podkreślano, iż nie każdy wydatek można w sposób bezpośredni przypisać konkretnemu przychodowi – **zawierają rozszerzoną definicję kosztów podatkowych**. Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o pdop oraz art. 22 ust. 1 ustawy o pdof za koszty uzyskania przychodów uważa się nie tylko koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów, ale także koszty poniesione dla zachowania lub zabezpieczenia źródeł przychodów, oczywiście z wyłączeniem pozycji wymienionych w art. 16 ust. 1 ustawy o pdop oraz art. 23 ust. 1 ustawy o pdof. Definicja ta daje jednostce prawo do rozliczania jako koszty podatkowe nakładów związanych z funkcjonowaniem podmiotu między innymi wydatków ponoszonych przez firmę w związku z windykacją należności czy opłat związanych z prowadzonym sporem sądowym.

Konto 245 wykazuje saldo Wn oznaczające stan roszczeń spornych dochodzonych w sądzie. W bilansie roszczenia sporne (w kwocie pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości) ujęte są w grupie **B.II.3d aktywów „Należności dochodzone na drodze sądowej”**.

Typowe zapisy strony Wn konta 245 „Inne roszczenia sporne”

Lp.	Treść operacji	Konto przeciwstawne
1.	Roszczenie skierowane na drogę postępowania spornego (ewentualny odpis aktualizujący wartość: Ma 270, Wn 761 lub Ma 270, Wn 751 lub Ma 270, Wn 852 lub Ma 270). Koszty postępowania spornego: Ma 131, Wn 761 lub Ma 138, Wn 852 lub Ma 131.	200 lub 242 lub 241 lub 249
2.	Wyrok korzystny dla przedsiębiorstwa – doksiegowanie do kwoty roszczenia przypisanych kosztów postępowania spornego.	762

Zespół 2 – „Rozrachunki i roszczenia”

Lp.	Treść operacji	Konto przeciwstawne
3.	Wyrok korzystny dla przedsiębiorstwa – doksiegowanie odsetek karnych, jeżeli nie ujęto ich w kwocie roszczenia.	752
4.	Dodatnie różnice kursowe ustalone na:	
	a) dzień zapłaty,	280
	b) moment bilansowy.	280

2

Typowe zapisy strony Ma konta 245 „Inne roszczenia sporne”

Lp.	Treść operacji	Konto przeciwstawne
1.	Sprawa wygrana przez przedsiębiorstwo – zapis w kwocie roszczenia oraz w kwocie przysądzonych kosztów postępowania sądowego (odsetek).	200 lub 242 lub 241 lub 249
2.	Pozew oddalony przez sąd (zapis w kwocie roszczenia):	
	a) działalność operacyjna, związana z budową środków trwałych, socjalna, jeżeli dokonano odpisu aktualizującego wartość,	270
	b) działalność operacyjna lub dotycząca budowy środków trwałych, jeżeli nie dokonano odpisu aktualizującego wartość,	761 lub 751
	c) działalność finansowo wyodrębniona, jeżeli nie aktualizowano wartości,	852
	d) należności objęte warunkowym układem, jeżeli nie aktualizowano wartości.	761
3.	Ujemne różnice kursowe, w tym na moment bilansowy.	280

Konto 246

„Rozrachunki z tytułu wpłat na Pracownicze Plany Kapitałowe”

Konto 246 służy do ewidencji rozrachunków z instytucją finansową zarządzającą i prowadzącą Pracownicze Plany Kapitałowe.

Na koncie ujmuje się w szczególności operacje dotyczące:

– wpłat na PPK w części finansowanej przez pracownika oraz pracodawcę,

– zapłaty zobowiązań wobec instytucji finansowej prowadzącej PPK.

Konto 246 może wykazywać dwa salda końcowe: Dt – oznaczające należności od instytucji finansowej prowadzącej PPK i Ct – określające kwotę zobowiązań wobec tej instytucji. W bilansie saldo Dt ująć należy w pozycji **B.II.3c aktywów** jako „Inne należności” (**B.II aktywów w jednostkach małych, B aktywów w jednostkach mikro**), saldo Ct wykazuje się w pozycji **B.III.3i pasywów** „Inne zobowiązania krótkoterminowe” (**B.III pasywów w jednostkach małych, B pasywów w jednostkach mikro**).

**Typowe zapisy strony Wn konta 246
„Rozrachunki z tytułu wpłat na Pracownicze Plany Kapitałowe”**

Lp.	Treść operacji	Konto przeciwstawne
1.	Zarachowanie wpłaty na PPK w części finansowanej przez pracownika.	231
2.	Zarachowanie wpłaty na PPK w części finansowanej przez pracodawcę.	432

**Typowe zapisy strony Ma konta 246
„Rozrachunki z tytułu wpłat na Pracownicze Plany Kapitałowe”**

Lp.	Treść operacji	Konto przeciwstawne
1.	Zapłata zobowiązania z tytułu wpłat na PPK.	131

Konto 247 „Inne zobowiązania finansowe”

Konto 247 służy do ewidencji innych zobowiązań finansowych. Przez zobowiązania finansowe należy rozumieć (art. 3 ust. 1 pkt 27 ustawy o rachunkowości): zobowiązanie jednostki do wydania aktywów finansowych albo do wymiany instrumentu finansowego z inną jednostką, na niekorzystnych warunkach. Pojęcie i klasyfikację zobowiązań przedstawiono w wyjaśnieniach do **kont Zespołu 2**.

Zobowiązania finansowe obejmują między innymi:

- kredyty i pożyczki,
- zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych,